

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. II. Qualem promulgationem requirat lex humana, ut obliget?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

pellabantur carnes porcinas manducare contra
fas & religionem Judaeorum. Altera vero care-
bant leges eorum, de quibus dicitur Isaia 10. *Va-
qui condunt leges iniquas, & scribentes iniustitiam scri-
pserunt, ut opprimerent in iudicio pauperes*

9 Secundo dicitur quod lex debet esse possibi-
lis, quod non solum intelligitur de possibilitate
phyfica, sed etiam de morali, nempe ut sit subdi-
torum viribus temperata, quas non destrue-
re sed juvare debet; unde regulariter loquen-
do non debet precipere res multum arduas &
difficiles, ac valde duras secundum hominis in-
clinationem & alias circumstantias. Lex enim
humana talis debet esse quod dirigat multi-
tudinem cui imponitur ad bonum commune: Sed
lex humana quae preciperet aliquid valde du-
rum & difficile, non dirigeret hoc modo, quia
potius tali lege multitudo perturbaretur; nec
deserviret directioni & compositioni morum
illius, sed potius esset illi laqueus, cum vix a pau-
cissimis observaretur, ob difficultatem rei praeci-
ptae, & humanam fragilitatem: Ergo non es-
set vera lex. Adde quod potestas humana fe-
rendi leges, non est suprema, sed fragilitati hu-
manae accommodata, & ad regendum politicè
subditos ut cives, non ut mancipia.

Dixi regulariter loquendo, quia scilicet quando
urget necessitas boni communis, pro ejus con-
servatione tenemur difficillimas leges servare,
cujusmodi est lex de exponenda propria vita pro
pace & concordia totius regni; nam sicut lex
naturalis dicitur, exponendum esse membrum
pro conservatione totius suppositi, ita lex hu-
mana a naturali derivata, justè precipere po-
test, pro conservatione totius corporis Repu-
blicae, exponere membra civium. Verum etiam
talis lex non debet censei valde difficilis, quia
licet absolute loquendo difficilis sit, attenda in-
clinatione hominis secundum se considerata,
nihilominus hinc & nunc cum istis circumstantiis
difficilis censei non debet, cum sit conforme
inclinationi naturali, bonum commune maxi-
mum, proprio antepone, etiam maximo, quia
sine conservatione boni communis proprium
conservari nequit; unde semper fiat, quod
lex humana debet esse de possibili morali-
ter.

Ex his colligitur, quod si Praelatus tot leges
aut praeccepta imponat subditis, ut sit valde du-
rum ea implere, subditos ab illorum observa-
tione excusari. Quare Praelati a multitudine
praecceptorum cavere debent, ut docet D. Tho-
mas 2. 2. quaest. 105. art. 1. ad 3. *Unde in pro-
logo constitutionum Ordinis nostri sic dicitur:
Porro Praelati omnes a multitudine praecceptorum, &
ordinationum abstineant, ne laqueum animabus sub-
ditorum injiciant.* Et Soto lib. 1. de Justitia
quaest. 5. art. 3. haec scribit: *Id maxime legiseri de-
bent considerare, ne multitudine subditos obruerent,
sed illis tantum essent contenti, quo sunt penitus neces-
saria, nam ipsa multitudo sit statim impossibilis. Unde
illico efficiuntur veluti araneorum tela, quibus musca
arcentur, non leones. Legum, inquam, immodica
turba hoc solum praestat, ut boni & mites, qui legibus
non indigent, circumsepti vivant: pernicaces autem
& indomiti leges plures habeant quas pessudent ad
suas explendas libidines. Hanc legum multitudi-
nem reprehendunt etiam Seneca Epist. 94. In-
nocentius III. cap. ubi periculum in texto, & D.
Augustinus Epist. 119. cap. 19. circa finem, ma-
ximè in regimine Ecclesiastico.*

A Tertiò additur, secundum consuetudinem pa-
triae: Non enim (inquit S. Thomas) potest homo so-
lus in societate vivere, aliorum morem non gerens.
Propter quod ubi est mos ne virgines è domo
exeant, quo usque marito copulentur, aut viduae
toto mense vel anno luctus, aut puerperae diebus
purificationis, à praeccepto audiendi sacrum ex-
citantur.

Quartò subditur, loco & tempori conveniens, 11
quia debitas circumstantias habere debet. Unde
videmus (inquit Augustinus) aliud jam dudum
licuisse, & post horam non licere; quiddam in illo an-
gulo permitti, aut juberi, quod in isto jure vetetur &
vindictetur. Conf. 7. cap. 7.

B Quintò lex debet esse necessaria, ad remotio- 12
nem scilicet malorum; si enim in Republica re-
ctè omnia consent, supervacanea videtur lex.

Sextò debet esse utilis, nam si nullam afferat 13
communi bono utilitatem, erit frustranea & in-
anis, subindeque inefficax ad obligandum, cum
omnis lex essentialiter ordinetur ad bonum
commune conservandum & promovendum.
Verum judicium hoc de utilitate legis non est
penes subditos, sed penes superiorem; unde
semper lex est servanda, quando evidenter non
constat de ipsius inutilitate.

Septimò debet esse manifesta, id est claris per- 14
spicuisque concepta verbis, ut ab omnibus in-
telligi possit; nisi enim talis sit, nihil aliud quam
captionem & laqueum continebit. Unde Justi-
nianus C. de legibus: *Leges (inquit) sacratissima
ab omnibus intelligi debent, ut universi praescripto ear-
um manifestius intellecto, prohibita declinent, & fa-
ciant praescripta.*

Demum dicitur, legem nulli privato commo-
do, sed pro communi utilitate civium esse con-
scriptam, quia ad bonum commune lex ordina-
ri debet, ut disp. 1. art. 3. ostensum est; soletque
ut tenacius & firmitus memoriae subditorum in-
figatur, scriptis mandari, licet hoc non sit de es-
sentialia legis, sed aliquid ipsi merè accidentale, ut
docet Aristoteles 10. Ethic. cap. ultimo dicens:
D *Scripta ne sint, an non scripta leges, inter esse nihil vi-
detur.* De quo fusius disp. 1. art. 4. §. 3.

ARTICULUS II.

Qualem promulgationem requirat lex humana,
ut obliget?

V Azquez hinc disp. 156. cap. 2. & Lorca disp. 15
18. existimant, omnes leges tam Pontificias
quam civiles esse sufficienter promulgatas, si in
sola curia Regis aut Pontificis publicentur. Me-
dina verò supra quaest. 90. art. 4. & Molina Tract.
2. de justitia & jure disp. 295. censent non sufficere
promulgationem in curia Regis aut Pontificis,
sed esse necessariam aliam magis specialem, in
inferioribus locis regni, si lex civilis, & in sin-
gulis diocesisibus, si leges fuerint Pontificis. Al-
ii verò asserunt, leges Pontificias sufficienter
promulgari in sola curia Romana, civiles verò
non esse sufficienter promulgatas, nisi in singu-
lis provinciis, & praecipue regni civitatibus pu-
blicantur. Ita Sylvester verbo *Lex* quaest. 6. Joannes
Andreas & Panormitanus, in cap. 2. *Noverrint*
de sent. excomm. Quos sequuntur Valentia
Suarez, Azorius, & alii. Pro resolutione.
Notandum est, diversum judicium ferendum 16
esse de promulgatione requisita & sufficienter ex
natura

natura rei, & de requisita ac sufficienti jure positivo. Nam ad promulgationem requisita & sufficientia ex natura rei, sufficit & requiritur quod lex taliter publicetur, quod de facili possit venire in notitiam subditorum; in particulari autem nullus modus determinatus est à natura ad sufficientem promulgationem, sed quilibet determinatus qui in hoc interuenit, vel ex consuetudine, vel ex lege, vel ex legislatoris voluntate habetur. Ad promulgationem verò requisita ex jure positivo, talis requiritur publicatio legis, qualis jure ipso & legislatoris voluntate præscribitur, licet attenta rei natura, ea non requiratur, sed alia sufficiat. Hoc præmissis, facile poterit cõciliari prædicta sententia, & difficultas proposita resolvi.

17 Dico ergo primò, stando in solo jure naturali, ut lex tam civilis quam Pontificia cõcietur sufficienter promulgata, sufficit quod publicetur in curia. Ratio est, quia ad promulgationem sufficientem ex natura rei, sufficit quod lex taliter publicetur, quod possit de facili venire in notitiam subditorum, ut supra dicebamus: Sed promulgatione facta in curia, lex in notitiam subditorum facile devenire potest, nam cum ad Principis sedem frequens sit recursus & concursus ex civitatibus omnibus quæ ejus imperio subsunt, facile est quod in curia agitur, in omnium notitiã venire: Ergo ad promulgationem legis sufficientem ex natura rei, sufficit quod promulgetur in curia.

Dico secundo, attendo jure positivo civili, leges imperiales non obligant provincias, nisi in earum metropoli promulgentur: imò non valent neque obligant in provincia, nisi post duos menses à promulgatione ibi facta.

18 Probatur prima pars ex Authentica, *Ut facta novæ constitutiones*, quæ est constitutio 66. inter Novellas Justiniani, ubi decernitur, constitutiones novas non valere, usque dum per metropolitam palam facte sint, id est usque dum publicentur in civitatibus metropolitanis. Ubi licet Imperator loquatur de legibus testamentorum, Glossa tamen ad omnes leges extendit, & hanc regulam Jurisperitorum affert: Quotiescunque verba rubricæ faciunt perfectum sensum, & non repugnant corpori legis, nigris litteris exarato, & sub rubris contento, rubrica habenda est pro textu: cum igitur rubrica illius authenticæ loquatur universaliter de omnibus legibus, constitutio illa Justiniani, tamen loquatur solum de legibus testamentorum, ad omnes tamen leges extendenda est, subindeque nullæ leges imperiales obligant provincias, nisi in earum metropoli promulgentur.

19 Ex quo probata manet secunda pars, nam Authentica illa decernit quod leges non obligent in provincia, nisi post duos menses à promulgatione earum, ut patet ex rubrica, quæ est: *Ut facte novæ constitutiones, post continuationem earum post duos menses valeant.* Idem constat ex bulla quadam Pii IV. super declaratione temporis, Observationis Concilii Tridentini, ubi sic ait: *Jure communi sancitum est, ut Constitutiones novæ non nisi post certum tempus vim obligandi obtineant.* His enim verbis alludit haud dubie ad prædictam Authenticam, cum nullibi nisi in ea repiciatur aliqua sancitum circa tempus quo novæ constitutiones vim obligandi habent.

Quod diximus de legibus imperialibus, dicendum est etiam de legibus latis à Principibus vel Regibus subjectis Imperatori; quia jus ferendi leges, quod habent ab Imperatore, fuit illis con-

cessum, secundum jus commune imperii, & juxta modum ac limitationem quam servant ipsi Imperatores.

Dico tertio, stando in jure positivo communi, & nisi sit constitutio vel consuetudo contraria, leges Principum qui imperio non subduntur, ut leges Regis Galliæ, & Regis Hispaniæ, non requirunt promulgationem, in singulis provinciis, nec duos menses post promulgationem, sed sufficit promulgatio quæ fit in curia Principis, id est, in urbe in qua residet, ex qua ad alia loca divulgatur.

Patet hæc conclusio, nam jure communi nihil aliud sancitum est quod arctius possit obligare, quam prædicta Justiniani Authentica: Sed illa, cum sit imperatoria, non habet vim obligandi in terris Imperio non subditis: Ergo &c.

Dixi, si non est constitutio, vel consuetudo contraria, quia ferè ubique consuetudo est, aut lex regni, ut Reges qui plures habent provincias, curent suas leges in singulis provinciis promulgari, neque aliter eas obligent. Et in Gallia regiæ leges non obligant, nisi à Parliamentis recipiantur, Unde aliquæ leges servantur v. g. Parisiis, quæ non obligant Burdegala, vel Tolosa.

Dico quarto, stando etiam in jure positivo, ad sufficientem promulgationem legum Pontificiarum, non requiritur alia promulgatio, quam quæ Romæ fit, nec spatium duorum mensium, ut leges illæ habeant vim obligandi.

Probatur ex praxi & consuetudine curiæ Romanæ, quæ est optima legum interpretis; nam qui Romæ non servant leges Pontificias, statim post promulgationem, nondum elapsis duobus mensibus, puniuntur, teste Navarro, Consil. 1. de constitutionibus quæst. 4. num. 18. & leges Pontificiæ solent tantum Romæ promulgari, secundum quas judicant Romæ auditores, Cardinales, & alii Judices Pontificii, de causis aliarum provinciarum, licet in illis promulgatio facta non fuerit, sed simplex tantum divulgatio; nisi ex concessione, vel consuetudine, gaudeant eo privilegio, & leges Pontificiæ ibi non obligent, nisi ibidem promulgentur, aut etiam recipiantur, ut fit in regno Galliæ.

Confirmatur ex illo receptissimo axioma, *Papa habet pedes plumbeos, & non plumbeos*, quod idem verum esse asserunt Joannes Monachus, cap. in generali, de regulis juris in sexto, & Navarrus in dicta quæst. 4. num. 20. quia Papa neque solet, neque tenetur discurrere per singulas provincias, deferendo per illas promulgationem suarum legum, eò quod sit totius orbis unicus Pastor ac Vicarius Christi in rebus spiritualibus ad animæ salutem conducentibus; de cuius proinde decretis agnoscendis majorem curam debent habere fideles, quam de legibus temporalibus, à Principibus sæcularibus editis.

Dices, Authentica supra citata vim habet quantum ad Pontificias leges: Ergo nisi illæ in singulis Diocæsibus aut provinciis publicentur, non censentur sufficienter promulgatæ. Consequentia patet, Antecedens probatur ex cap. 1. de novi operis renuntiatione, ubi sic dicitur: *Sicut leges non dedignantur sacros Canones imitari, ita sacrorum Canonum instituta, constitutionibus Principis adjuvantur.* Et cap. in adiutorium, dist. 10. Glossa sic habet: *Quando desunt Canones, tunc leges citari possunt.* Quibus locis decernitur in causis Ecclesiasticis servandum esse jus civile, quando non est contrarium juri Canonico: At-

qui jus civile, quoad necessitatem promulgationis, non contrariatur juri Canonico, nullibi enim in jure Canonico prædicta Authentica Justiniani excluditur: Ergo illa vim habet non solum quoad leges imperiales, sed etiam quoad Pontificias.

24 Respondeo negando Antecedens, & ad probationem illius in primis dico, capitibus citatis solum decerni, ut in judiciis causarum leges civiles ferrentur, ubi desunt Canonicae, nullam verò ibi delegi promulgatione fieri mentionem.

Secundò respondeo, prædictam Justiniani Authenticam, quantum ad hoc, non esse receptam, cum ex praxi Ecclesiae Romanae oppositum habeatur, ut ex supra dictis constat.

25 Ad pleniorum dictorum intelligentiam, & aliorum quae in contrarium fieri solent argumentorum solutionem, norandum est primò, posse leges esse sufficienter promulgatas, & consequenter actualiter obligare omnes, & tamen multos excusari ab earum observatione, eò quod invincibiliter ignorent promulgationem earum; quia videlicet non stat per illos quominus leges & earum promulgationem cognoscant; ignorantia autem invincibilis excusat à peccato, ut in dissertatione de probabilitate fuisse ostendimus. Possunt tamen leges circa ignorantes habere aliquos effectus irritandi, vel statuendi aliquid per modum decreti, ut lex de spuriorum & bigamorum irregularitate, de gradibus consanguinitatis, & aliis impedimentis matrimonii.

26 Observandum est secundò, cum ad valorem legis humanae, vel decreti, necessarium sit, ut non sit in perniciem animarum, neque in detrimentum majoris boni simpliciter & communiter concessi, oportere ut decreta & statuta illa proponantur cum majori promulgatione, quae si haberent effectum circa ignorantes, essent in animarum perniciem, aut contra bonum commune, aut contra reverentiam rerum divinarum. Tales sunt leges, quibus irritantur contractus, revocantur concessionibus & privilegia, reservantur casus, & similes. Nam si leges illae, etiam per modum decreti, haberent effectum, antequam venirent in notitiam hominum, gravissima incommoda, vel temporalia, vel spiritalia sequerentur: nam contractus in damnum multorum essent irriti, matrimonia invalida consumarentur, abolutiones multae essent nullae, aut indirectae tantum circa ejusmodi casus reservados, cum obligatione illos iterum subjiciendi sacramento poenitentiae. Unde hujusmodi leges, etiam per modum decreti, non possunt esse validae, nisi per debitam insinuationem. Ideòque Tridentinum sess. 24. in decreto de reformatione matrimonii cap. 1. constituit ut decretum de matrimoniis clandestinis, post triginta dies tantum à prima publicatione in unaquaque parochia robur haberet. Multae etiam Constitutiones Apostolicae, ob eandem causam, limitantur ad eos qui scienter contra illas egerint.

27 Idem dicendum de revocatione cujusvis privilegii, eam scilicet non valere, donec innotescat privilegiato eo utenti; unde eo uti potest quousque ei hujusmodi revocatio innotescat. Cujus ratio est, quia juxta communem regulam, odia restringi, favores convenit ampliari, unde Principes nimis rigidos judicare non decet: At nimis rigidum esset, spoliare privilegiatum suo privilegio, ante notitiam revocationis illius, sufficienter pro rigore privare eum post notitiam revo-

cationis, ut patet: Ergo existimandum est, Principem velle privare privilegiatum suo privilegio, donec illi sui privilegii revocatio innotescat.

Confirmatur: Dum privilegium non innotescit privilegiato, illi non prodest, ut Panormitanus, Felinus, & alii Canonistae passim docent: Ergo similiter revocatio privilegii illi non obest, donec venerit in ejus notitiam, alias magis extenderetur rigor juris, quam ejus favor, contra prædictam regulam.

ARTICULUS III.

An ut lex humana obliget, requiratur consensus sive acceptatio populi?

Quaestio est de lege justa, & legitime promulgata, & lata à Legislatore, qui vel à Deo, vel aliunde, habet absolutam potestatem condendi leges; si enim Legislator accepit potestatem condendi leges, cum dependentia à populi acceptatione; puta si populus ita eam alicui contulit, ut liberam sibi facultatem referaverit acceptandi vel reprobandi leges ab ipso propositas, certum & indubitatum est, requiri populi consensum & acceptationem, ut tales leges vim habeant obligandi. Hoc præmissis, pro resolutione difficultatis propositae, fit

§. I.

Conclusio negativa statuitur.

Dico breviter, ad hoc ut lex humana obliget, non requiri consensum sive acceptationem populi, sed eam, si justa sit, & legitime promulgata, obligare subditos, etiam dissentientes & repugnantes. Hanc tenent communiter Doctores, licet Major, Navarrus, Armilla, & Covarruvias, quos ex Recentioribus sequuntur Valentia, Azorius, & Beccanus, illi dissentiant.

Probatur primò quoad leges civiles ex Authentica, *Ut nova Constitutiones*, ubi post publicationem legis, & lapsum temporis designati, præcisè exigitur observantia legis, neque ulla de acceptatione fit mentio. Par autem & major est ratio, ut leges Pontificiae & Ecclesiasticae obligent post sufficientem denuntiationem, non expectata Ecclesiae seu fidelium acceptatione. Cum enim Summus Pontifex suam potestatem immediate recipiat à Christo, & Christus illam dederit Petro, ejusque successoribus, independentem ab Ecclesia, si quidem illi non Ecclesia dixit: *Tibi dabo claves. Pascie oves meas. Quodcumque ligaveris &c.* non potest in usu illius pendere ab Ecclesiae consensu, cum neque in collatione illius talis conditio exprimat, neque ad rectam gubernationem expediens fuerit cum ea conditione conferri; sæpe enim frustraretur, dissentiente populo, redderetur inefficax remedium capitis, dissentientibus membris, minueretur subordinatio membrorum erga caput, daretur occasio relaxandae disciplinae, & demum tolleretur regimen monarchicum, quod Christus induxit in Ecclesiam. Unde eorum omnino videtur, posse Summum Pontificem obligare Ecclesiam suis legibus, independentem à consensu & acceptatione illius. Imò Suarez lib. 4. de legibus cap. 16 ait id rursus fide negari non posse. Probatur secundò: Præceptum particulare alicujus